

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Божидарка Илчева Иванова на тема “Гадателните книги като извор за българската народна култура през Средновековието – 11-14ти век” за присъждане на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 2.2. История и археология

Рецензент: проф. дин Рачко Попов

Предложеният за официална защита дисертационен труд представлява едно наистина много сериозно, задълбочено и новаторско научно изследване по поставения проблем, свързан с традиционната народна култура на нашите предци през Средновековието. Дисертацията е структурирана особено сполучливо: състои се от увод, пет обстойни глави, заключение и библиография, включваща над 140 цитирани наши и чуждестранни издания. В уводната част дисертантката съвсем логично разяснява актуалността на темата, свързана с изучаването на нашата народна култура, отразена в изследваните от нея гадателни книги, известни като “Коледник”, “Гръмник”, “Мълнияк” и “Лунник”, които до този момент не са били така широко и обхватно тълкувани и интерпретирани от научна гледна точка. Точно и ясно са описани главните цели и задачи на изследването, а именно да се открият и анализират различни гадания, пророчества и вещания. Посочени са основните методи, използвани от авторката. В първата глава на дисертацията е направен критичен и пространен преглед на досегашните проучвания по темата, както и на техните автори.

Втората глава на дисертацията е посветена на гадателните книги от Месопотамия, които са най-ранни през изследвания период, а след това и тези от Древна Гърция, Римската империя, Византия и България с оглед на техните автори, видове жанрове и структури.

Третата глава на дисертацията е посветена на основни и водещи гадания, отнасящи се до космогонията, вярата в бога и в дявола, в задгробния живот и в добрите и злите периоди от годината, месеца и седмицата. Намирам за много интересни и много добре представени и интерпретирани връзките между космос и хаос, между този свят и онзи свят, между слънцето и луната, между Бога и Дявола – носители на доброто и на злото, които се отличават винаги със своя положителен и

отрицателен символически знак в тогавашната езическа религиозност на нашите прадеди.

Четвъртата глава на дисертацията е посветена на ежедневието на българина в светлината на гадателните книги, разгледано и интерпретирано в 17 обширни и носещи много интересни и многостранни информационни данни параграфа. Тук представените гадания са от най-различно естество: свързани са със земеделието и животновъдството, с климата и с промените в него, с пътуванията, с облеклото и храненето, с хигиената и здравето, застрашено от най-различни лоши и заразни болести, със семейните традиционни обичаи като раждане, сватба и смърт. Давам много висока оценка на дисертантката за тази чудесно написана и интерпретирана глава от труда.

Следващата последна глава е озаглавена “Светът на българина в гадателните книги”. Отделните параграфи в нея са посветени на вярванията за църквата, за владетеля, бил той княз, болярин или воевода, за различните политически събития като войни, морски сражения или разбойнически набези, за другите етнически общности и държави като страни от Изтока и Африка, от Византия. Последният параграф е посветен на отделния индивид – човека. Съдбата му – добра или лоша, външният му облик – дали е красив или грозен, се определят от деня или месеца, в който е заченат и роден, както и от позициите на лунния календар и фазите на луната. В главата са направени и описани особено интересни тълкувания и вярвания относно разглежданите обекти.

Заклучението на дисертацията очертава много точно и ясно направените от авторката описания и изводи по поставените проблеми. Бих искал тази особено новаторска и интересна разработка да бъде най-скоро отпечатана и издадена.

Анорефератът на дисертацията е много добре подготвен и много ясно и точно представя приносите на изследването. По темата дисертантката има пет публикации.

Всичко това ми дава пълно основание да гласувам положително за избора на Божидарка Илчева Иванова за доктор по специалност “История и археология”. Призовавам и останалите членове на журито да гласуват положително.

15 януари 2021 г.

проф. дин Рачко Попов